Joanna Scottová

Velká cesta Armanda de Pottera

Tajuplný příběh z luxusní cestovní kanceláře na přelomu století

Mladá fronta

MLADÁ FRONTA

Joanna Scottová

Velká cesta Armanda de Pottera

Joanna Scottová

Velká cesta Armanda de Pottera

MLADÁ FRONTA

pro Geri Thomaovou

Přeložila Jana Mandelíková

DE POTTER´S GRAND TOUR: A Novel by Joanna Scott
Copyright © 2014 by Joanna Scott
Published by arrangement with Farrar, Strauss and Giroux, LLC, New York

Translation © Jana Mandelíková, 2017

Veřejnosti

Cesta kolem světa je nanejvýš důležitá záležitost, žádající si značný čas a výdaje, a měla by tudíž být pečlivě naplánovaná. Při posuzování cesty a nákladů je nutné zvažovat následující body: poskytované pohodlí a luxus, itinerář výletu a které země jsou do něj zahrnuty, zda je každá země navštívena během vhodné sezóny a konečně délka cesty – zda je příliš krátká, příliš dlouhá nebo je-li příznivé délky.

Má Velká cesta kolem světa bude *prvotřídní*, nejen ve všech detailech, ale nejlepší v tom nejširším slova smyslu. Připravoval jsem ji již nějakou dobu s přáním, aby mé plány plně dozrály a já mohl nabídnout *ten nejpříjemnější výlet*, jaký kdy byl kolem zeměkoule podniknut. Zastávky, putování, hotely, doprava a prohlídky pamětihodností budou nepřekonatelné. Cestovní plán během zájezdu bude svou povahou naprosto vyhovovat dámám, jakož i pánům. Zkrátka bude to *voyage de luxe*, která, jde-li o vedení výpravy a uspořádání, plně dostojí nejlepší tradici De Potter Tours.

A. de Potter

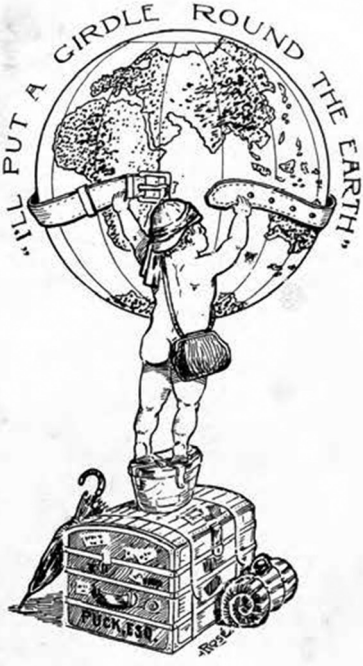
"I'LL PUT A GIRDLE ROUND THE EARTH"
PUCK, ESQ.

ČÁST PRVNÍ

Cařihrad

10. června ráno odjíždí brzy. Sestoupí po schodech pokrytých kobercem do recepce hotelu Pera Palace. Cinkne na zvonek na recepčním pultu. Chystá se zazvonit podruhé, když tu se z temného interiéru kanceláře vynoří recepční, zjevně čerstvě vykoupaný a vonící mýdlem. Účet je rychle vyrovnán a i přes omezenou znalost francouzštiny recepční velmi ochotně vyhoví, když mu Armand předává poslední dva dopisy adresované Madame de Potterové, toho času pobývající v hotelu Royal v Toblachu. Dopisy má uschovat a odeslat dvanáctého, upřesňuje Armand. Rozumí jeho pokynům? „Oui, monsieur," odvětí recepční, odloží dopisy stranou a pokyne portýrovi. Doufá, že měl monsieur de Potter příjemný pobyt. Kočár, dodá, už stojí před hotelem.

Když se Armand ocitne venku, povšimne si, že plynová lampa nad vstupem do veřejné zahrady stále svítí, přestože obloha se už začíná rozjasňovat. Sundá si brýle a otře skla kapesníkem. Portýr se vrátí s kufrem, naloží ho na místo pro zavazadla, Armand mu věnuje hrst piastrů jako spropitné a vyšplhá se na sedadlo. Kočí práskne opratěmi, aby vzburcoval koně, a kočár se s trhnutím rozjede.

A už sjíždějí dolů z vrcholku Pery, kola rachotí po nerovné dlažbě, podvozek nadskakuje a klesá a koně pádí tak rychle, že malý psík ani nestačí uskočit z cesty. Zakvíknutí,

které se ozve, zní až mrazivě lidsky a Armand si pomyslí, že ho museli přejet; když se však otočí, s úlevou zahlédne, jak se psík vymotá mezi zadními koly a zmizí za rohem. Nevzrušení koně dál svižně klusají.

Odolá pokušení zavolat na kočího a přikázat mu, aby zpomalil. Narazí si klobouk hlouběji do čela, opře se, pozoruje scenérii a rozjímá nad známými pamětihodnostmi, jako by na ně hleděl z velké dálky – banky a restaurace, které tak dobře zná, a klášter, kde před dvěma dny měli členové jeho výpravy to potěšení natrefit na derviše právě v okamžiku, kdy začínali vířit v tanci.

Když míjejí jednu z honosných bílých budov, kde sídlí velvyslanectví, vzpomene si na otce, který strávil na pozicích v cizině takřka celou dekádu – nejprve v Paříži, pak v Dakaru a nakonec v Cařihradu. Pracoval prý jako ředitel pro belgickou obchodní společnost, ale Armand, který zůstal trčet ve východních Flandrách s bratrem a nevlastní matkou, byl přesvědčený, že jeho otec je špion, kterého král Leopold pověřil, aby slídil v tajných záležitostech cizích vlád. Říkával si, že jednoho dne se i on stane špionem a bude cestovat po celém světě.

Dalo by se říct, že svým způsobem se špionem opravdu stal, na samozvané misi loví starožitnosti namísto tajností a jeho cestovní kancelář mu poskytuje záminku pro návštěvu míst, která jsou mimo dosah ostatních sběratelů. De Potter Tours nabízí doprovod zámožným turistům na cestách po celém světě a De Potterova sbírka je vystavená v Univerzitním muzeu ve Filadelfii. Domnívá se, že to byla čestná dohoda. Platila více než čtvrt století a platila by i nadále, kdyby se nestal tak neopatrným.

Alespoň že se mu podařilo Američany na výpravě dostatečně zabavit. Když je honil po městě sem a tam, ani je

nenapadlo, že mu leží na srdci něco jiného než jejich blaho. Dokonce i když je posadil na vlak a odeslal samotné do Bursy, byli přesvědčeni, že to je proto, aby je ušetřil většího nepohodlí. Dle jejich soudu byl profesor de Potter jako obvykle přívětivý a byl to spolehlivý průvodce, přesně jak stálo v referencích, které byly součástí jeho inzerátů.

Od paní P. A. Saundersové z Cincinnati: „Byl to výlet, na který budu vždy s potěšením vzpomínati. Mohla-li bych cestovati do zámoří každý rok, vždy bych si zvolila cestu v péči profesora de Pottera a jeho společnosti."

Od zesnulého Henry W. Bellowse, D. D. z Albany: „S radostí mohu říci, že profesora A. de Pottera znám. Ani v nejmenším nepochybuji o jeho důvěryhodnosti a kompetentnosti provozovat zahraniční cesty za účelem vzdělávání a mohu jeho služby vřele doporučit."

Od HHW z Rome v New Yorku: „Jsou různé způsoby cestování, mnozí cestují stejně jako my nezávisle a jsou vydáni na milost podvodníkům, nebo ve skupinách s delegátem nebo s průvodcem. Jediná společnost, které jsme záviděli, byla ta profesora Armanda de Pottera z New Yorku, neokázalého gentlemana, hovořícího devíti různými jazyky. Jeho bychom napříště doporučili všem přátelům, kteří by zatoužili cestovati po Starém světě."

Přátelé HHW si budou muset nalézt jiného průvodce, jelikož profesor de Potter už žádné další skupiny provádět nebude. Už nikdy se nebude muset starat o to, aby smečkám nezkušených turistů vše zařídil, hlídal jim jízdenky a popisoval pamětihodnosti. Na tuto cestu se vydává sám.

Dolů, dolů, dolů se žene kočár, kolem budov s rozbitými terasami a vyprahlými zahradami, až k bulváru, lemujícímu zátoku Zlatého rohu. Šikmý paprsek slunce ozáří špičku minaretu na protějším kopci a bílá se změní na růžovou.

Na hladině vody podél nábřeží se odrážejí platany, které vypadají jako zamrzlé v ledu.

Dojedou k parkovišti u celnice, kde Armand zaplatí kočímu a najme si nosiče. Úředník ho přivítá zívnutím a mávne, aby prošel, aniž by ho požádal, aby otevřel brašnu. Na molu Armand vytáhne pozlacené kapesní hodinky, které mu věnovala manželka k devětatřicátým narozeninám, a podívá se, kolik je hodin. Bude to trvat ještě hodinu, možná víc, než se pasažéři budou moci nalodit. Nedá se dělat nic jiného než čekat.

Ze Summitu do Cannes

Tři roky předtím, než se její manžel ztratil na moři u pobřeží Řecka, seděla Aimée de Potterová u toaletního stolku ve své kajutě na palubě parní lodi *Noordland*. Vylovila z kabelky tužku a otevřela deník.

„17. května 1902," napsala.

Zarazila se, chvíli přemítala a pak doplnila: „Odjezd ze Summitu vlakem ráno v 7.35."

Na mysli jí vytanuly různé momenty celého dne. Vybavila si, jak se probudila a zamžourala do tmy své ložnice v pronajatém domě na New England Avenue č. 78, jak zamíchala kostku cukru do šálku čaje na nádraží v Summitu, jak s Victorem a Armandem přecházela po nástupní lávce na *Noordland* a otočila se přesně v okamžiku, kdy nosič zavazadel nesoucí obrovskou klec zakopl a málem ji upustil do vody. Uvnitř klece zahlédla bílého ptáka s nadýchaným peřím a téměř by zaměnila jeho hlasité zaskřehotání za to, že ji někdo volá. Právě v tu chvíli totiž opravdu zaslechla – „Amy!" – své jméno, které vykřikla rodinná přítelkyně paní Murrayová, stojící na molu a mávající levandulovým kapesníčkem nad davem; a vyslovila ho způsobem, na kterém trvali všichni její přátelé a členové rodiny bez ohledu na to, jak často se je pokoušela opravit.

„Amy – tady jsem, tady!"

Dobrý den, paní Murrayová! Na shledanou, paní Murrayová! De Potterovi odjíždějí do zámoří. Na tom nebylo nic neobvyklého – do ciziny jezdili každý rok. Pokud jde o paní Murrayovou, ta věděla, že de Potterovi se vydávají na další ze svých proslulých luxusních exkurzí, tentokrát na čtyřměsíční jízdu po severní Evropě. A protože bydlela jen kousek cesty vlakem od přístavního mola v Hobokenu, přijela je vyprovodit.

„*Bon voyage* vám všem! Setkáme se zde zase v září!"

Ne, ať si paní Murrayová raději neplánuje, že se zde setkají v září, protože tenhle výlet do ciziny nebude jako ty ostatní. Až výpravu završí, mají v plánu zůstat na jihu Francie a najít si nějakou nemovitost v kosmopolitním městečku Cannes, kde je spousta anglických kostelů a různých klubů, kam lze docházet, růže tam kvetou po celý rok a osvěžující slaný vítr má, jak známo, blahodárný vliv na muže jako Armand, kteří trpí nervovými bolestmi hlavy.

Aimée pomyslela na svou sestru Leilu, která nedávno ovdověla a nyní žila sama s nejmladší dcerou v Poughkeepsie. Nedokázala se přimět k tomu, aby Leile řekla, že se jen tak nevrátí. A protože své plány zatajila před milovanou sestrou, nemohla je prozradit ani ostatním členům rodiny a přátelům. Ani Victor nevěděl, co ho čeká. Doufala, že bude mile překvapen, až zjistí, že zatímco zbytek výpravy se bude vracet do Ameriky, oni zůstávají. Francii měl spojenou s bonbony, kolotoči a prázdninami u moře. Možná, že nebude rád, až se dozví, že na podzim začne chodit do francouzské školy, ale je to houževnatý chlapec a brzy si zvykne.

Nic z toho jí nestálo za to, aby si to zapsala do deníku. Prázdné místo nezaplnila ani stížnostmi na nakládané hovězí, které chutnalo, jako by ho uvařili v mořské vodě. Nepopsala Victorovo nadšené vypísknutí, když racek chytil

kousek chleba, který hodil do vzduchu, když *Noordland* proplouvala kolem mysu Sandy Hook. Nezaznamenala si, že když usedla ke stolku a rozhodovala se, co ještě napsat, Armand a Victor na druhé straně kajuty listovali atlasem námořních map, který našli v lodní knihovně. Napsala jen: „Paní Murrayová nás přišla vyprovodit. Vypluli jsme v 10 hodin ráno na *Noordland* do Boulogne," pak deník odložila, sáhla po stříbrném kartáči a rozpletla vlasy stočené do drdolu.

Ψ Ψ Ψ

„Cestovat znamená žít," hlásal Armand ve svém cestovatelském magazínu a Aimée si ono motto ráda přeříkávala, aby si připomínala, že těžkosti cestování jsou mnohonásobně vyváženy jeho výhodami. Cestovat vskutku znamená žít – a proto hned jak 27. května přistáli, už Američané chvátali za Armandem, aby s ním udrželi krok, zatímco Aimée uzavírala řadu. Na okamžik se zdržela, aby si zapsala rychlou poznámku do deníku; toužila vždy vědět, kde ve světě se nacházela každičký den svého života.

Z Boulogne jeli do Amsterdamu. 10. června už Armand skupinu provázel ulicemi Kodaně, aby mohli zhlédnout „oslnivé shromáždění apoštolů" ve Vor Frue Kirke, jak si Aimée toho dne zapsala, citujíc krátkou přednášku, kterou její manžel přednesl na schodech kostela. Příštího dne rychle zdolali průliv mezi Helsingørem a Helsingborgem. V Christianii Armand sjednal soukromou prohlídku vikingské lodě, což potěšilo každého, počínaje Victorem a konče váženým panem Samuelem Worthingtonem z Delawaru, nedůtklivým cestovatelem, jehož nálada se však vytrvale lepšila, čím severněji mířili. Od chvíle, kdy bouře míjející *Noordland* způsobila, že se skutálel z lůžka a vymkl si zápěstí, byla Aimée

neustále ve střehu, připravena vyvinout zvláštní úsilí, aby ho ukonejšila. Když však projížděli v kočárech alejí převislých bříz ve Valdersdalu, pan Worthington si nestěžoval na tvrdá dřevěná sedadla. Na parníku k Severnímu mysu stál vedle Aimée u zábradlí a poslal polibek směrem k třpytícímu se ledovci Svartisen. A byl to on, kdo toho večera u jídla pronesl řeč, ve které de Potterovým děkoval za to, že členům společnosti dopřáli nezapomenutelný zážitek, totiž že spatřili půlnoční slunce.

Byla to celkem vzato úspěšná cesta, do značné míry i díky panu Worthingtonovi, který se nakonec ukázal být tak nezdolným optimistou, že si žádný další člen společnosti neodvážil stěžovat – ani když se vlak na cestě z Krakova do Kyjeva rozbil a museli čekat pět hodin v dusném vedru, ani když zjistili, že Hôtel des Bergues v Ženevě ztratil jejich rezervaci a museli tedy posbírat všechna svá zavazadla a přestěhovat se do Hôtel Métropole, dokonce ani když Armand v Lyonu během hostiny povstal a oznámil jim změnu v programu: „*Mesdames et messieurs,* dámy a pánové, paní de Potterová a já vám děkujeme, že jste nám dovolili sdílet s vámi krásy severní Evropy. Nyní mám to potěšení vás informovat, že vážený Monsieur Gastineau, zastupující *directeur* z pařížské pobočky American Bureau of Foreign Travel, vás bude doprovázet zpátky do Spojených států, zatímco manželka, syn a já zůstáváme… *en France*!“

K Aiméině úlevě neměl nikdo z členů výpravy proti změně žádné námitky. Všichni chápali, proč chtějí de Potterovi zůstat ve Francii, a shodli se, že by učinili totéž, kdyby mohli začít znovu od začátku.

Ψ Ψ Ψ

De Potterovi však nezačínali od začátku, ne tak docela. Spíše se blížili k vyvrcholení projektu, jejž zahájili před více než dvaceti lety, a chystali se užívat si blahobytu, který byl výsledkem této tvrdé práce. Chtěli to, co všichni jejich zákazníci už měli – trvalý domov pro své dítě, místo, ze kterého mohli odjet a do kterého by se zase mohli na konci každého výletu vracet. A jestliže byli ve svých potřebách poněkud vybíraví – nestačilo-li jim komfortně vybavené sídlo v Albany nebo New Yorku, Los Angeles, v Pasadeně, nebo dokonce v Summitu v New Jersey – tak proto, že ze zkušenosti věděli, že se jim bude nejlépe dařit v prostředí, které dostojí vnímavosti, kultivované, Armandovými slovy, „nepřetržitým vystavováním se výdobytkům rozličných civilizací". Aimée to paní Murrayové popsala jednodušeji, když jí v dopise vysvětlovala, proč se nevylodí se zbytkem výpravy na molu v Hobokenu: i cestovatelé z povolání si zaslouží domov, který by mohli nazývat vlastním.

Do Cannes se přestěhovali 5. října 1902 a pronajali si vilu na chemin Prince de Galles. Druhého dne brzy ráno probudily Aimée hrdličky, které hřadovaly v palmách. Nakoukla do sousední ložnice a viděla, že Armand ještě spí; pak zkontrolovala Victora, který ležel ve vlastním pokoji na přehozu přes postel stočený do klubíčka jako kočka.

Vybírala si oblečení z šatníku a užívala si vědomí, že si může dát při ranních přípravách načas. Pohybovala se pomalu, jako by zkoušela svou sílu po dlouhé horečce. Když pohlédla do zrcadla, spatřila ženu, které by mohla závidět, dívala-li by se cizíma očima. Pravda, vlasy měla poprášené šedí, čelo protkané jemnými vráskami. Kůže pod bradou začínala ochabovat. Ale tváře měla stále kulaté a mladistvé, rty hladké a modř jejích očí byla jasná, jako vždycky bývala.

Když si zapínala šňůru perel kolem krku, nemohla si pomoci, ale očividné známky její vyrovnanosti na ni učinily dojem. Byla hrdá na své výsady, přitom však stále vnímavá k potřebám druhých. Obdivovala v zrcadle odraz ženy, která dosáhla postavení, o němž zamlada ani netušila, že by na ně mohla aspirovat; a měla pocit, jako by došla na konec cesty trvající celé roky a konečně mohla spočinout a užívat si života.

Když příští týden odváželi Victora do internátní školy v Mandelieu, Aimée ho ujistila, že se může kdykoliv vrátit a navštěvovat školu v sousedství, bude-li chtít. On se ale rychle spřátelil s ostatními a ani ho nenapadlo, že by mohl být nešťastný. V prvním dopise hlásil, že má nového nejlepšího kamaráda, který se jmenuje Simon a spí ve vedlejší posteli, a nové zvířátko, ještěrku jménem Pegas, která bydlí ve sklenici. V druhém dopise oznámil, že je jediný chlapec ze třídy, který byl uvnitř pyramidy. A také, že chytil další ještěrku a Pegas tak získal společníka.

Aimée mu odepsala na pohlednici s obrázkem nábřeží de la Croisette: „Nejdražší Victore, tvé dopisy udělaly mně i tvému *papa* velkou radost. Dej vědět, jestli nepotřebuješ další přikrývky. Žijeme poklidně, když teď tatínek tolik necestuje. Chodíme na dlouhé procházky a na květinové trhy. Tatínek přijede v pátek přesně v pět hodin, aby tě přivezl domů na večeři. Posíláme spoustu lásky, *Maman*."

Na spodní část pohlednice připsala poznámku: „PS – naše villa se nám tak líbí, že jsme pronájem prodloužili o další tři měsíce."

Vánoce oslavili pečenou husou a švestkovým nákypem. Zjara začali objíždět a prohlížet nemovitosti, které byly v této oblasti na prodej. O Velikonocích roku 1903 – to měla na sobě jarní kostým ušitý švadlenou v Nice, růžovou

krajkovou záležitost s tylovou sukní a hedvábným sáčkem a s kloboukem korunovaným skvostným bílým pérem, které by klidně mohlo být vyškubnuté z téhož ptáka, kterého nosič zavazadel na *Noordlandu* málem upustil do vody – Aimée oznámila přátelům, kteří se sešli u nich na večeři, že de Potterovi budou mít konečně trvalý domov. Poté, co prohlédli celé Cannes, zakoupili sedmnáctipokojovou vilu na avenue de Vallauris.

Villa du Grand Bois měla svažující se mramorové schodiště vedoucí k hlavnímu vchodu, bíle omítnutou fasádu korunovanou konzolovou římsou a po stranách dvě vížky, jednu z nich obehnanou třemi patry tepaných balkonů. Byla zavřená dva roky a potřebovala pořádně vyvětrat. Zahrada byla zarostlá brutnákem a kopřivami. Rezervoár fontánky praskl a rozlomil se a kamenná nymfa spadla ze svého podstavce. Ale z horního patra byl výhled na moře, ve vzduchu byla cítit vůně divoce se pnoucí vistárie, a když de Potterovi poprvé prošli vstupní branou, odpolední světlo, které vilu zalilo, jí propůjčilo lesk vybraného mramoru. Ihned věděli, že tohle skvostné sídlo musí být jejich. Pomysleli si, jaké to mají štěstí, když majitel navíc souhlasil i se snížením ceny.

Nastěhovali se v září a na své výročí v říjnu už měli na výpomoc stálý personál, který se skládal z kuchařky, služebné a zahradníka. 20. listopadu dorazil nábytek a krabice, které měli uložené v New Jersey, a Aimée s Armandem se pustili do vybalování. Rozmístili křišťál, vytřídili oblečení a vlněné oděvy zabalili do lodních kufrů. Armand uspořádal své sběratelské kousky na poličkách pěkné pozlacené vitríny, která s nimi cestovala z Francie do Ameriky a zpátky do Francie, a Aimée vyrovnala knihy a fotografická alba do knihovny.